

MİSKİN ed-DÂRİMÎ

(مسكين الدارمي)

Rebîa b. Âmir b. Üneyf
b. Şüreyh et-Temîmî ed-Dârimî
(ö. 89/708)

Arap şairi.

14 (635) yılında doğdu. Asıl adı Rebîa olup şiirlerinde "miskîn"i sıkça kullanması sebebiyle bu kelime lakabı haline gelmiştir. Temîm kabilesinin Dârim koluna mensuptur. Hayatının ilk zamanlarında çektiği yoksulluğa rağmen onurunu, asalet ve şerefini korudu; kabilesi içinde yiğit, şahsiyetli ve erdemli bir kimse, etkili ve edebî değeri yüksek şiirlerin sahibi olarak tanındı. Irak valisi Ziyâd b. Ebîh kıtlık döneminde Miskîn'e yardım etti, geniş otlaklar tahsis ederek onu büyük imkânlarla kavuşturdu. Vefatında Miskîn Ziyâd için mersiye söyleyince Ziyâd'ı sevmeyen Ferezdak buna karşı çıkmıştır (*Divân*, I, 201, 331). Miskîn de kendisine cevap vermiş ve hicivleşme bir süre devam ettikten sonra iki şair barışmıştır.

Miskîn ed-Dârimî, Emevî yöneticileriyle iyi münasebet kurmuştu. Basra ve Kûfe valiliklerinde bulunan Bisr b. Mervân onun şiirlerini beğeniyordu. Yemenliler'e güveni sarsılan Muâviye b. Ebû Süfyân siyasî desteklerini kazanmak amacıyla Temîm, Mudar ve Kays kabilelerinden maaş bağladığı kimseler içinde Miskîn'e de yer vermişti. Muâviye'nin bu davranışının sebepleri arasında, İbnü'r-Revvâğ ile beraber Nehrevan'da Hâricîler'e ve Kûfe eşrafiyla birlikte Muhtâr es-Sekaffî'ye karşı düzenlenen seferlere Miskîn'in de katılmış ve zaman zaman kumanda görevinde bulunmuş olması da zikredilir (Taberî, V, 197, 206, 290; VI, 70). Muâviye; oğlu Yezîd'i veliaht tayin etmek istediği zaman şairden yararlanmıştı. Muâviye bu fikrini açıklamadan önce Miskîn ed-Dârimî'den oğlu

Yezîd'e biat edilmesine dair bir kaside nazmederek kendisinin, âyan ve eşrafın hazır bulunduğu bir mecliste okumasını istemiş, o da, "Batı tahtını Allah boşalttığı zaman şüphesiz halife Yezîd olacak" anlamındaki beyti okuyunca ortalığı bir sessizlik kaplamıştı. Şairin bu başarısı kendisine büyük imkânlar sağlamıştır.

Az miktarda eser vermiş şairlerden olan Miskîn'in şiirleri genellikle medih ve hiciv konusundadır. Abdurrahman b. Hâsân b. Sâbit ile yaptığı şiir atışmasında nazmettiği "Kaside-i Lâmiyye"si meşhurdur (Ebû'l-Ferec el-İsfahânî, XV, 118-119). Gazel dışında hamâse, hikemiyyât ve fahr gibi temalarda manzumeleri de vardır. Yer yer Arap atasözleriyle süslediği şiirleri taşkınlıktan uzak, ağır başlı ve gerçekçi bir çizgi gösterir. Onun sanatının orijinal bulunan yönü kiskançlık (gayret) konusundaki şiirleridir. Ebû Ubeyde bu alanda nazmedilmiş en güzel şiirlerin Miskîn'e ait olduğunu söyler. Bu tür şiirlerinde o ölçülü ve hoşgörülü bir kiskançlığı işlemiştir.

Miskîn ed-Dârimî'nin yaşadığı yıllar istihâd asrı denen ve yaklaşık II. (VIII.) yüzyılın ortalarına kadar devam eden dönemde rastladığından en eski nahiv kaynaklarından itibaren eserlerin pek çoğunda beyitleri yer almıştır. Sîbeveyhi *el-Kitâb*'ında onun birkaç beytini delil olarak kullanmıştır (I, 256, 307, 308; II, 279). Abdülkâdir el-Bağdâdî, İbnü'l-Hâcib'in *el-Kâfiye*'si ile onun üzerine Radî el-Esterrâbâdî'nin yazdığı şerhte Miskîn'in örnek olarak zikredilmiş beyitlerini ele alıp çeşitli yönlerden incelemekte ve gramercilerin değerlendirmelerini aktarmaktadır (*Hizânetü'l-edeb*, III, 67-73). Câhiz, Miskîn'in birkaç beytini naklederken (*el-Beyân ve't-tebyîn*, I, 322, 351; III, 81) Şerîf el-Murtazâ birçok beytini muhtelif vesilelerle kaydetmiştir (*Emâli'l-Murtazâ*, I, 309, 471, 472, 476, 633; II, 118, 160). Mis-

kîn'in çeşitli kaynaklarda bulunan şiirlerinin Hâşim et-Ta'ân tarafından yayımlandığı söyleniyorsa da (Bağdad [?]) bunun mevcudiyeti tesbit edilememiştir. Abdullah el-Cübûrî ile Hafîl İbrâhim el-Atıyye'nin yaptığı neşir elli beş kısa parça (kafiye) ve 300 civarında beyitten oluşmaktadır (Bağdad 1389/1970).

BİBLİYOGRAFYA :

Ferezdak, *Divân*, Beyrut, ts. (Dâru Sâdır), I, 201, 331; Sîbeveyhi, *el-Kitâb* (nşr. Abdüsselâm M. Hârûn), Kahire 1408/1988, I, 256, 307, 308; II, 279; Cumahî, *Fuḥûlû's-şu'arâ*, I, 309-311; Câhiz, *el-Beyân ve't-tebyîn*, I, 322, 351; III, 81; Belâzürî, *Ensâb*, IV/A, s. 145, 146; V, 169; Taberî, *Târîḥ* (Ebû'l-Fazl), V, 197, 206, 209, 290; VI, 70; Ebû'l-Ferec el-İsfahânî, *el-Eḡâni*, XV, 118-119; XX, 205-214; XXI, 352, 353; Şerîf el-Murtazâ, *Emâli'l-Murtazâ*, Kahire 1954, I, 309, 471, 472, 476, 633; II, 118, 160; Yâkût, *Mu'cemü'l-üdeba'*, VI, 126-132; Abdülkâdir el-Bağdâdî, *Hizânetü'l-edeb* (Bulak), I, 465-468; III, 67-73; Sezgin, *GAS*, II, 323; Ömer Ferruh, *Târîḥü'l-edeb*, I, 518-520; Şevki Dayf, *Târîḥü'l-edeb*, II, 269, 337-338; Seyyid Abdullah et-Tilbânî, "İl Poeta Omeyyade Miskîn al-Dârimî", *AION*, XXIX (1979), s. 179-189; Merzûk b. Sanitân b. Tinbâk, "et-Tesâmuḥ fi'l-gayre fi şifri Miskîn ed-Dârimî", *ed-Dâre*, XIII/2, Riyad 1408/1987, s. 69-97; Ch. Pellat, "Miskîn al-Dârimî", *Et* (İng.), VII, 145-146.

M. REŞİT ÖZBALIKÇI

MİSKİNLER TEKKESİ

Cüzzamlıların tecrit edildiği mekân,
cüzzamhâne;
Üsküdar Cüzzamhânesi.

Sözlükte "âciz, zavallı, yoksul; tepkisiz, hareketsiz" anlamlarına gelen *miskîn* sıfatı cüzzamlıların niteliklerine uyduğu için bu hastalığa isim olmuş ve halktan ayrı tutulan cüzzamlıların barındırıldığı müstakil binalara (leprosarium) *miskîn*hâne, *miskînler tekkesi*, *miskînler dergâhı* ve *meczûmîn zâviyesi* gibi isimler verilmiştir. Bunlara tekke, zâviye veya dergâh denilmesinin sebebi, genellikle tarikat pîrinin türbesi yanında bulunan ve insanların müstakil bir grup halinde yaşamalarına elverişli olan tekkelere benzetilmesi, cüzzamlıların da topluma karışmayarak tekke sakinleri gibi münzevî bir ömür sürdürmelerinden ileri gelmektedir. Bu adlandırmada -Avrupalılar'ın yakın çağlara kadar lânetli saymalarının aksine- cüzzamlıların hoşlanmayacakları bir isimle gururlarının kırılmaması da söz konusu olsa gerekir; nitekim idarecilerine de "şeyh" deniliyordu (bk. CÜZZAM). Ayrıca halkın tekke ve dergâh dervişlerine yardım ettiği bilindiğinden *miskînler tekkesi* adı cüzzamlılara sadaka verilmesine vesile

Miskînler
Tekkesi'nin
1914 yılındaki
durumunu
gösteren
Ali Rıza Bey
tarafından
çizilmiş
karakalem
resim
(Ahmet Süheyl
Ünver,
Tıbtarihi,
İstanbul 1943,
s. 257)